

รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขาะ เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Community Development Model for Sustainable Self-Reliance According to the policy
of three houses Don Khao, Pakse Township, Champasak Province, Lao PDR.

วันนะลา สูดทิจัก¹ แดนวิชัย สายรักษา² และรังสรรค์ สิงห์เลิศ³

Vannala Soulichach¹ Danchai Sairuksa² and Rangson Singhalert³

สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2,3}

Regional Development Strategies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Maha Sarakham University^{1,2,3}

Corresponding author, E-mail : Vannala68@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบท ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขาะ เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนเปรียบเทียบก่อนการพัฒนา กับสภาพที่เกิดขึ้นหลังการดำเนินการ วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ **ระยะที่ 1** เพื่อให้เกิดความสัมพันธที่ดีระหว่างผู้วิจัย ผู้นำชุมชน หัวหน้าครัวเรือนและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ 1) สร้างสัมพันธกับชุมชน ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อพบปะกับบุคคลต่างๆ ในชุมชนที่มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัย 2) สสำรวจและเก็บข้อมูลชุมชน เป็นขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของชุมชน 3) เตรียมคนในเครือข่ายความร่วมมือ กิจกรรมนี้มุ่งเน้นให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการวิจัย ซึ่งในทางปฏิบัติจะมีการเตรียมคน 3 กลุ่ม คือ เตรียมคนในชุมชน เตรียมนักพัฒนา และเตรียมนักวิจัย **ระยะที่ 2** การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 โดยการอภิปรายและถกปัญหา เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของนักวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับบุคคลและกลุ่ม เพื่อประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน พร้อมกับการประเมินความเป็นไปได้ ด้านทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและกำหนดรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน 1) การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน 2) การวิพากษ์โครงสร้างรูปแบบกิจกรรมการพัฒนา **ระยะที่ 3** ทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน เป็นการทดลองใช้รูปแบบกับกลุ่มทดลอง ถึงความสำเร็จในการดำเนินการตามตัวแปร 5 ด้าน เพื่อวิเคราะห์ผลการทดลองยืนยันประสิทธิผล เปรียบเทียบผลการทดลองก่อนและหลังโดยวิเคราะห์ด้วย MANOVA (Repeated Measure) ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลจากการศึกษาบริบท ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขาะ เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 1) ผลการศึกษาบริบทชุมชน พบว่า ประชากรส่วนใหญ่

ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า เพศ มีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อายุ มากสุดระหว่างอายุมากกว่า 55 ปี ระดับการศึกษา การศึกษาที่พบมาก ระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว มีจำนวนมากที่สุดระหว่าง จำนวน 6 -10 คน 2) ผลการศึกษาปัญหา พบว่า ประเด็นหลักๆ ดังนี้ (1) ปัญหาภัยแล้ง ขาดแหล่งน้ำในการทำเกษตร (2) ปัญหาการขาดความรู้ที่ทันสมัยในการประกอบอาชีพ (3) ปัญหาการขาดการสนับสนุนอาชีพเสริม (4) ปัญหาการขาดการดูแลจากหน่วยงานภาครัฐ (5) ขาดทุนหมุนเวียน (6) ขาดการฝึกอบรมอาชีพเสริม 3) ผลการวิเคราะห์ความต้องการ พบว่า ชาวบ้านต้องการความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

2. ผลการประชุมปฏิบัติการ และการพิจารณาของตัวแทนชุมชน นักวิชาการและผู้วิจัย ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน มีลักษณะเป็นกิจกรรมทั้งหมด จำนวน 12 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การแกะสลักหินทราย 2) การจัดทำร้านค้าชุมชน 3) การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ 4) การจัดจำหน่ายสินค้า 5) การทำปุ๋ยชีวภาพ 6) การเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ 7) การเลี้ยงไก่พื้นเมือง 8) การทำเกษตรอินทรีย์ 9) การปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ 10) การเลี้ยงและขยายพันธุ์สุกรพื้นเมือง 11) การเลี้ยงวัว 12) การจัดหาแหล่งน้ำ ซึ่งเป็นผลการวิจัยระยะที่ 2

3. ผลการดำเนินการทดลองที่ได้ และกำหนดให้มีการวัดผลก่อนและหลังการดำเนินการ พบว่า หลังการทดลองมีการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนดีขึ้นกว่าก่อนทดลอง อันนำมาซึ่งผลการวิจัยระยะที่ 3 ผลจากการเปรียบเทียบความแตกต่างที่ละ ตัวแปรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งแสดงว่าหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาทำให้ รายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น รายจ่ายครัวเรือนลดลง การเกษตรเพื่อการยังชีพเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น และคุณภาพชีวิตประชาชนดีขึ้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ : การพัฒนาชุมชน: การพึ่งพาตนเอง: ตามนโยบายสามสร้าง.

ABSTRACT

The purpose of the research was to analyze current conditions, 1) To study the context. problems and needs of community economic development for sustainable economic self- sufficiency According to the policy of three houses Don Khao, Pakse Township, Champasak Province, Lao PDR., 2) To Community Development Model for Sustainable Self-Reliance, 3) To try a model out on the Community Development Model for Sustainable Self-Reliance. The research methodology was divided into three phases: (1) Pre-research phase focused on improving relationships of researcher, community leaders, family leaders and officers. The activities consisted of 1) improving relationships with community, 2) surveying and studying community and 3) preparing staff and collaborative networks. (2) Research phase focusing on designing and developing a model of community economic development for sustainable economic self- sufficiency. The activities included study and analysis of 1) community problems and Diagnosis 2) design and development of a model. (3) Model implementation and evaluation focused on evaluating the model by comparing the outcomes before and after using the model. The evaluation focused on 5 dependent variables: family income, family expense, amount of crops, number of animals, mushroom, amount of consuming products and satisfaction. MANOVA (Repeated Measure) was employed for the comparative analysis.

Results of the research were as follows :

1. The results of the study. Community Development Model for Sustainable Self-Reliance. According to the policy of three houses Don Khao, Pakse Township, Champasak Province, Lao PDR., 1) The results of the community

context study revealed that Most of the population is engaged in agriculture. The study found that Sex is more than males. The oldest age between 55 and over. Education A very common study. Primary school. Number of family members The highest number was between 6-10. 2) The study found that the problem. (1) Drought, lack of water resources for agriculture. (2) The lack of modern knowledge in the occupation. (3) Lack of career support. (4) The problem of lack of care from government agencies.(5) Lack of working capital.(6) Lack of additional career training. 3) The results of the analysis found that Villagers need knowledge about occupation.

2. The study showed that the model of community economic development for sustainable economic self-sufficiency consisted of 12 activities : 1) Sandstone carving, 2) Community shop, 3) Growing vegetables safe from toxic substances. 4) Stone carving, 5) Bio-fertilizer, 6) Fish farming in the Cement, 7) Native chickens, 8) Organic farming, 9) Vegetable garden kitchen leak eat, 10) Breeding and propagation of native pigs, 11) Raising cattle and 12) Water supply

3. The results of the experiment, It is estimated that before and after the operation, After the experiment, Community development for sustainable self-sufficiency better than before. The results of the research phase 3 The results from the comparison of each variable. There was a statistically significant difference at .05 level between before and after the experiment. It shows that after using the development model, family income, family expense, Agriculture for subsistence increased, Increased participation, And the quality of life of the people better, This is based on assumptions set.

Keywords: Development of Communities, Self-reliance, Follow the three Created Policies.

บทนำ

การพัฒนาประเทศทั่วโลกตลอดระยะเวลา 53 ปีที่ผ่านมา นั้น เป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยใช้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product - GDP) เป็นตัวชี้วัดอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงทำให้การผลิตเพื่อการยังชีพเปลี่ยนไปเป็นการผลิตเพื่อขาย เกษตรกรต้องใช้พื้นที่จำนวนมาก เพื่อเพาะปลูกและป้อนผลผลิตเข้าสู่ตลาดโลก โรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก มีการผลิตสินค้าในลักษณะมวลรวม (Mass Production) และต้องใช้แรงงานในการผลิตสินค้าเป็นจำนวนมาก จึงเกิดการอพยพจากชนบทเข้าสู่เมืองและต่างประเทศ เพื่อทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่เกิดขึ้นหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียตและประเทศคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกในช่วงปลายทศวรรษ 1980 และ

ในช่วงต้นทศวรรษ 1990 เกิดการจัดระเบียบโลกใหม่ (New World Order) ที่มีรากฐานมาจากแนวคิดเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) โดยการผลักดันระบบเศรษฐกิจทุนนิยมให้แพร่กระจายไปทั่วโลก ให้มีการเปิดเสรีทางการเงิน การค้าและการลงทุนโดยกระบวนการโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมบริโภคนิยม สังคมไร้พรมแดน โลกทั้งโลกกลายเป็นหนึ่งเดียวทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ข้อมูลข่าวสารต่างๆ แพร่กระจายไปทั่วโลกด้วยเทคโนโลยีต่างๆ ที่ทันสมัย แต่ในทางกลับกัน ในส่วนของประชาชนในระดับรากหญ้า ยังขาดโอกาสที่จะพัฒนาตนเองให้ทันกับการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วนี้ จึงทำให้เกิดช่องว่างทางสังคมขึ้น [1]

การพึ่งตนเองของชุมชนจะเกิดขึ้นได้เมื่ออยู่ในรูปของกลุ่มองค์กร หรือเครือข่าย มีการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน สมาชิกมีจิตสำนึกและความเอื้ออาทรช่วยเหลือกัน ชุมชนมีความสามารถใน

การกำหนดทิศทางการพัฒนาโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและตัดสินใจในการแก้ปัญหาจากการใช้ภูมิปัญญาของชุมชน ทำให้ชุมชนรู้สึกสำนึกถึงสาเหตุของปัญหาอย่างถ่องแท้ ซึ่งการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และตัดสินใจของชุมชน สามารถนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในด้านการผลิต การจำหน่ายและการตลาดในลักษณะเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง (Self - reliance) 2) ด้านเทคโนโลยี มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิต สามารถควบคุมได้ เป็นเทคโนโลยีที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (Clean Technology) 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีอำนาจและสิทธิชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยใช้วัฒนธรรมชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน 4) ด้านสังคม วัฒนธรรม คนในชุมชนมีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง ใฝ่รู้ใฝ่พัฒนา มีความรู้ความสามารถในการประยุกต์ มีคุณภาพ มีความซื่อสัตย์สุจริต ลดละอบายมุข มีส่วนร่วมและความเป็นปึกแผ่นสูง มีความรู้และรับรู้ข่าวสารเท่าทันโลกภายนอก 5) ด้านการเมือง ชุมชนมีความรู้ ความสามารถบทบาทและการสร้างอำนาจต่อรองในการใช้ทรัพยากร การต่อธุรกิจ การรวมตัวเป็นองค์กรชุมชนการตรวจสอบการทำงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การแสวงหาความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ ตลอดจนการเข้าไปมีบทบาทในการบริหารงานในองค์กรท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของชุมชน [2]

ปัญหาที่หนักหนาสาหัสของชุมชนวันนี้ คือ ปัญหาหนี้สินหลายครอบครัวในชุมชน เป็นหนี้ที่กู้พ่อค้า นายทุน คนมีเงินในหมู่บ้านหรือที่ตลาด ดอกเบี้ยสูงๆ และเป็นหนี้เงินที่ไปกู้ไปยืมจากกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนต่างๆ ส่วนใหญ่กู้ได้ก็นำไปใช้จ่ายในครอบครัว เพื่อซื้อกินหรือซื้อข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นและไม่จำเป็นบ้าง ซึ่งแยกไม่ค่อยออกรวมทั้งซื้อเหล้า ซื้อหวย หรือเอาไปเล่นการพนันก็มี ส่วนหนึ่งเอาไปจ่ายเงินดอกเบี้ยเงินกู้หรือเงินยืมจากคนอื่นและหนี้สินที่เพิ่มขึ้นมากจากการกระตุ้นการบริโภคของสังคมทุนนิยม สังคมบ้าบริโภคที่ต้องการให้ผู้คนบริโภคให้มากที่สุด การซื้อข้าวของสำหรับหลายคนในชนบทก็ง่ายขึ้น นี่คือสภาพที่เอื้อต่อการเพิ่มพูนหนี้สินในชนบท วงจรชีวิต วงจรหนี้สิน คือ วงจร

เดียวกัน มีลักษณะคล้ายวัฏพันทันหลัก ที่กินหญ้าเฟล็นเดินไปรอบๆหลัก รอบแล้วรอบเล่า จนขยับไปไหนอีกไม่ได้ เชือกรัดคอหายใจไม่ออก ถ้าไม่ถอยก็ตาย ปัญหาไม่ใช่อุบัติเหตุที่เงินกู้ เพราะเงินอย่างเดียวแก้ปัญหาจริงหนี้สินไม่ได้ ถ้าแก้ได้คงแก้ไปนานแล้ว เพราะที่ผ่านมาถือว่าขาดเงินหรือกู้ไม่ได้ ปัญหาอยู่ที่ว่ากู้ไปทำอะไร ถ้าเอาไปทำแบบเดิมๆ จะแก้ปัญหาไม่ได้ หรือคงเกิดปัญหาซ้ำซาก ย่ำอยู่กับที่ ซึ่งมีทุนแล้วก็ต้องคิดให้เป็นระบบใหม่ [3]

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเบื้องต้น พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีปัญหาในการดำรงชีวิตหลายประการในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพทางการเกษตร ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงขาดแหล่งน้ำทำการเกษตร ขาดระบบชลประทานที่เพียงพอ รอน้ำฝนเพียงอย่างเดียว จึงส่งผลต่อการครองชีพและบวกกับประชาชนไม่มีงานทำนอกฤดูทำนา รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายเกิดภาระหนี้สิน ขาดแหล่งอาหาร แหล่งทำมาหากินส่วนใหญ่แห้งแล้ง และประชากรบางคนก็ตกอยู่ภายใต้การใช้ชีวิตที่ฟุ่มเฟือย ไร้ทิศทางในการประกอบสัมมาชีพ รายได้ต่ำรับนิยมสูง ติดนิสัยบริโภคค่านิยมที่ไหลบ่าเข้าสู่ชนบท ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาชุมชนเพื่อการให้ได้อย่างที่สุด นั่นคือระยะแรกจะมุ่งเน้นการ ลดรายจ่าย ด้วยกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการลดรายจ่ายจากการซื้ออาหารในชีวิตประจำวัน คือ แนวคิดต้องการให้ปลูกพืชแทบทุกชนิดและเลี้ยงสัตว์แทบทุกชนิดในครอบครัวตนเอง ลดการเคยซื้อสินค้าเป็นประจำจากร้านค้า เพื่อหยุดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น จนก้าวหน้าไปสู่การเลิกกินแล้วเอาไปขาย ซึ่งจะเป็นการทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการพัฒนาที่ผู้วิจัยและชาวบ้านร่วมกันสร้างขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญของชุมชนในขณะนี้ ฉะนั้นผู้วิจัยเห็นว่า “รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนนโยบายสามสร้าง บ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ” จึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้มุ่งไปสู่ความสุขที่เกิดจากความสมดุล ความพอประมาณอย่างมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดีสามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ด้วยทุนทางทรัพยากรและศักยภาพของชุมชนมีการผลิต เพื่อเลี้ยงตนเองอย่างเพียงพอ และสามารถพึ่งตนเองได้ ให้มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งภายในและ

ภายนอกชุมชน บนพื้นฐานการเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม นำสู่การมีส่วนร่วม การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความสามารถที่จะปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวม ทั้งทางตรงและอ้อมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นสมมติฐาน ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก จะทำให้รายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น รายจ่ายครัวเรือนลดลง การเกษตรเพื่อการยังชีพเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น และคุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชนดีขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านพื้นที่ ทำการศึกษาวิจัยในหมู่บ้านตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก
2. ด้านเนื้อหา ศึกษาหลักการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเอง บริบทชุมชน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. ด้านระยะการทําวิจัย การวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการวิจัย ได้แก่ ศึกษา บริบทชุมชน ปัญหาและความต้องการพัฒนาชุมชนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการวิจัย ได้แก่ ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก

ระยะที่ 3 ระยะทดลองใช้และประเมินผลโครงการการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1

1) ประชากร ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนทุกครัวเรือน บ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก จำนวน 262 ครัวเรือน/คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนทุกครัวเรือน บ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างมีสมาชิกอยู่ในพื้นที่ และที่พบในขณะเก็บข้อมูลระยะเวลา 2 สัปดาห์ จำนวน 116 ครัวเรือน/คน สุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสอบถามที่มีลักษณะปลายเปิด

4.2 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยระยะที่ 2

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการนักวิชาการ นักพัฒนา และกรรมการหมู่บ้านสามสร้าง นักวิจัยปราชญ์ชาวบ้านจากประเทศไทย เพื่อสร้างรูปแบบและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบที่จะนำไปเป็นรูปแบบในการทดลองใช้ ซึ่งได้มาจากความสมัครใจและการเลือกแบบเจาะจง

4.3 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยระยะที่ 3

กลุ่มทดลอง ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือน/ตัวแทนครัวเรือนในหมู่บ้านสามสร้าง ที่เข้าร่วมโครงการฯ ที่ได้มาจากความสมัครใจ จำนวน 50 ครัวเรือน/คน

5. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยระยะที่ 3

5.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ที่มีผลจากตัวแปรดังนี้ 1) รายได้ครัวเรือน 2) รายจ่ายครัวเรือน 3) การเกษตรเพื่อการยังชีพ 4) การมีส่วนร่วม 5) คุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษา บริบทชุมชน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก

1. ระยะเตรียมการ (Pre-research Phase)

กิจกรรมที่ 1 การสร้างสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อพบปะกับบุคคลต่างๆ ในชุมชนที่มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัยหรือประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย พูดคุยแนะนำตัวเองเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทราบถึงเป้าหมายและความต้องการการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมการวิจัย อันช่วยให้ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจ

กิจกรรมที่ 2 การสำรวจและการศึกษาบริบท ปัญหา และความต้องการของชุมชน เป็นขั้นตอนการศึกษาข้อมูล ลักษณะทางกายภาพและแหล่งทรัพยากรต่างๆ ภายในชุมชน รวมถึงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ การสังเกต การจดบันทึก และถ่ายภาพสถานที่ต่างๆ ประกอบกับการศึกษาข้อมูลจากเอกสารหลักฐานจากหน่วยงานหรือองค์กรพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรมที่ 3 การเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือ กิจกรรมนี้มุ่งเน้นให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการวิจัย เช่น การเตรียมคนในชุมชน เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับชาวบ้านเพื่อเป็นแกนนำในการปฏิบัติงานวิจัย มีการเตรียมคน 3 กลุ่ม คือ เตรียมคนในชุมชน เตรียมนักพัฒนา และเตรียมนักวิจัย

2. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแนวคำถามการสัมภาษณ์ การสำรวจและศึกษาชุมชน

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดการสนทนากลุ่ม ต่อจากระยะที่ 1 โดยการวิพากษ์โครงร่างรูปแบบ และโครงร่างหลักสูตร การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบหลังจากการวิเคราะห์บริบท ปัญหาและความต้องการของชุมชนแล้ว ตัวแทนผู้เข้าร่วมโครงการ (กลุ่มทดลอง) และนักวิจัยร่วมกันประเมินความต้องการของชุมชนและหาแนวทางแก้ไข โดยวิธีใดเหมาะสมกับชุมชนหรือมีความเป็นไปได้มากที่สุด ซึ่งในขั้นตอนนี้ ตัวแทนผู้เข้าร่วมโครงการจะเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการ กิจกรรมในขั้นนี้เป็นกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อคัดเลือกกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 2 นำผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้เกี่ยวข้องจำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ระยะที่ 2 คือ รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้าง ที่ผู้วิจัยนำผลจากการวิจัยในระยะที่ 1 มาสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นร่างในการพิจารณา ในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshops) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้เกี่ยวข้อง โดยการวิพากษ์รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินผล

ขั้นตอนที่ 1 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ในรูปแบบกิจกรรมการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชน

เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้าง จากกิจกรรม เพื่อประเมินความสำเร็จในรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ตามตัวแปร ด้านรายได้ครัวเรือน รายจ่าย ครัวเรือน การเกษตรเพื่อการยังชีพ การมีส่วนร่วม และคุณภาพ ชีวิตประชาชนในชุมชนก่อนและหลังการทดลอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) ได้แก่ MANOVA (Repeated Measure)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวัดความสำเร็จของการทดลองในกลุ่มทดลอง จำนวน 50 คน ใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามทั้ง 5 ตัว ระหว่าง ก่อนการทดลองและหลังการทดลองด้วย MANOVA (Repeated Measure) ในตัวแปรตามที่ศึกษาจำนวน 5 ตัว ได้แก่ 1) รายได้ ครัวเรือน 2) รายจ่ายครัวเรือน 3) การเกษตรเพื่อการยังชีพ 4) การมีส่วนร่วม 5) คุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ผลจากการศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก

1.1 ผลการศึกษารับชมชุมชน พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนาปลูกข้าว ปลูกพืชไร่ และพืชสวน การประกอบอาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่ต้องอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติ ถ้าหากปีใดฝนไม่ตกตรงตามฤดูกาล พืชผลทางการเกษตรจะต้องเกิดความเสียหายเพราะประสบกับภาวะความแห้งแล้ง เมื่อเกิดความแห้งแล้ง คนหนุ่มสาวซึ่งเป็นวัยทำงาน ต้องอพยพจากถิ่นฐานของตนเองไปรับจ้างในถิ่นอื่น เช่น ในเมืองปากเซ ในแขวงจำปาสัก ในแขวงอื่นๆ และประเทศเพื่อนบ้าน และผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า บ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก เพศ มีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ เพศหญิง จำนวน 88 คน

คิดเป็นร้อยละ 75.9 เพศชาย จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 24.1 อายุ มากสุดระหว่างอายุมากกว่า 55 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 รองลงมา ระหว่างอายุ 46-55 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 33.6 รองลงมา ระหว่างอายุ 36-45 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 12.2 รองลงมา และน้อยสุดระหว่างอายุ 15-25 ปี และ 26-35 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7 ระดับการศึกษาการศึกษาสูงสุด ระดับประถมศึกษา จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 62.1 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 29.3 รองลงมา ระดับอนุปริญา/ปวส.หรือ เทียบเท่า จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 และน้อยสุดระดับปริญญาตรี หรือ สูงกว่า จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.9 จำนวนสมาชิกในครอบครัว มากกว่าสุดระหว่างจำนวน 6-10 คน มีจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 ระหว่างจำนวน 1 - 5 คน จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 และน้อยสุด จำนวน 10 คน ขึ้นไป จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 13.9

1.2 ผลการศึกษาปัญหา พบว่า ประเด็นของปัญหาหลายปัญหา ที่ผู้วิจัยได้นำมาเฉพาะประเด็นหลักๆ ดังนี้ 1) ปัญหาภัยแล้ง ขาดแหล่งน้ำในการทำเกษตร 2) ปัญหาการขาดความรู้ที่ทันสมัยในการประกอบอาชีพ 3) ปัญหาการขาดการสนับสนุนอาชีพเสริม 4) ปัญหาการขาดการดูแลจากหน่วยงานภาครัฐ 5) ขาดทุนหมุนเวียน และทุนที่มีอยู่เกิดการกระจุกตัว 6) ขาดการฝึกอบรมอาชีพเสริม

1.3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ พบว่า ชาวบ้านต้องการความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เพื่อนำไปฝึกปฏิบัติในการลดรายจ่าย เช่น การทำเกษตรหมุนเวียน การหารายได้เสริม การเรียนรู้จากหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง การเรียนรู้แนวทางการดำเนินชีวิตการพึ่งตนเอง เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และการออม

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้าง บ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ได้รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน เป็นรูปแบบในลักษณะกิจกรรมการอบรมและสาธิตเพื่อนำไปทดลองใช้ในการวิจัยระยะที่ 3 จำนวน 12 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การแกะสลักหินทราย 2) การจัดทำร้านค้าชุมชน 3) การปลูกผัก

ปลอดภัยจากสารพิษ 4) การจัดจำหน่ายสินค้า 5) การทำปุ๋ยชีวภาพ 6) การเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ 7) การเลี้ยงไก่พื้นเมือง 8) การทำเกษตรอินทรีย์ 9) การปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ 10) การเลี้ยงและขยายพันธุ์สุกรพื้นเมือง 11) การเลี้ยงวัว 12) การจัดหาแหล่งน้ำ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้จริง

3. ผลการทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง จำนวน 50 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นหญิง (คิดเป็นร้อยละ 72.00) อายุเฉลี่ย 43.82 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา (คิดเป็นร้อยละ 62.00) จบระดับมัธยมศึกษา (คิดเป็นร้อยละ 28.00) สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน และพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 8.83 ไร่ต่อครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง จากกลุ่มทดลอง จำนวน 50 คน ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) ได้ ค่าเฉลี่ย รายได้ครัวเรือนค่าเฉลี่ย 15,627.96 บาท ในรอบ 6 เดือน จากจำนวนรายได้ทั้งครัวเรือน ด้านรายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย 11,161.38 บาทต่อ 6 เดือน จากจำนวนรายจ่ายทั้งครัวเรือน ด้านการเกษตรเพื่อการยังชีพเฉลี่ย 165.25 ต้น/ตัว ในรอบ 6 เดือน จากจำนวนพืชและสัตว์เลี้ยง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 2.01 และด้านคุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชน เฉลี่ย 2.64 ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา จากการวัด 5 ระดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล หลังการทดลองของกลุ่มทดลอง จากกลุ่มทดลอง จำนวน 50 คน ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) ได้ ค่าเฉลี่ย รายได้ครัวเรือนค่าเฉลี่ย 24,654.21 บาท ในรอบ 6 เดือน จากจำนวนรายได้ทั้งครัวเรือน ด้านรายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย 9,462.58 บาทในรอบ 6 เดือน จากจำนวนรายจ่ายทั้งครัวเรือน ด้านการเกษตรเพื่อการยังชีพเฉลี่ย 367.91 ต้น/ตัว ในรอบ 6 เดือน จากจำนวนพืชและสัตว์เลี้ยง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 3.64 และด้านคุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชน เฉลี่ย

3.82 ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา จากการวัด 5 ระดับ

การวิเคราะห์ค่าสถิติ MANOVA (Repeated Measures) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองโดยการทดสอบแบบ Multivariate เป็นการพิจารณาจากระยะเวลาก่อนและหลังการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา ตำบลดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก โดยใช้การทดสอบด้วยวิธี Pillai's Trace, Wilks' Lambda, Hotelling's Trace, และ Roy's Largest Root พบว่า มีค่า Significant ที่ระดับ .000 เท่ากัน แสดงว่าคะแนนการทดสอบก่อนและหลังการดำเนินงาน ตามรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าคะแนนหลังการดำเนินงานสูงกว่าก่อนการดำเนินงาน ซึ่งสรุปตามสมมติฐานได้ว่ารูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา ทำให้โดยรวมแล้วดีขึ้นกว่าเดิมในด้านรายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น รายจ่ายครัวเรือนลดลง การเกษตรเพื่อการยังชีพเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น และคุณภาพชีวิตดีขึ้น หลังจากได้ดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการทดสอบแบบ Univariate Tests

สรุปผลและการอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ผลจากการศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้าง บ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1.1 ผลการศึกษารับชมชุมชน พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การประกอบอาชีพเกษตรกรรม และผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า บ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก เพศ มีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย สาเหตุที่เพศหญิงมี

มากกว่าเพศชาย อาจเป็นเพราะว่า ช่วงที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ชายได้ออกไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่ คงเหลือเฉพาะผู้หญิงที่จะต้องอยู่ในครัวเรือนเพื่อดูแลลูกและบ้านเรือน จึงพบเพศหญิงมากกว่าเพศชายในการตอบแบบสอบถาม อายุ มากสุดระหว่างอายุ มากกว่า 55 ปี รองลงมา ระหว่างอายุ 46-55 ปี รองลงมา ระหว่างอายุ 36-45 ปี รองลงมา และน้อยสุดระหว่างอายุ 26-35 ปี และ 15-25 ปี ตามลำดับ ช่วงอายุเห็นได้ว่าระหว่างอายุมากกว่า 55 ซึ่งแสดงถึงจำนวนผู้สูงอายุมีจำนวนมาก ระดับการศึกษา การศึกษาที่พบมาก ระดับประถมศึกษา รองลงมา ระดับมัธยมศึกษา รองลงมา ระดับอนุปริญา/ปวส.หรือ เทียบเท่า และน้อยสุดระดับปริญญาตรี หรือ สูงกว่า สาเหตุที่ประชาชนมีการศึกษาต่ำ อาจสาเหตุมาจากประชาชนในชุมชนมีความยากจน มีรายได้ต่ำ มีคุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชนไม่ดี จำนวนสมาชิกในครอบครัว มีจำนวนมากที่สุดระหว่าง จำนวน 6-10 คน รองลงมา ระหว่าง จำนวน 1 - 5 คน และน้อยสุด จำนวน 10 คน ขึ้นไป จำนวนสมาชิกในครอบครัวถึงว่าอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการอยู่กันในลักษณะรวมญาติหรือครอบครัวขยาย อาจเป็นสาเหตุมาจากสาธารณสุขรัฐประชาติไปโดยประชาชนลาลายอยู่ในกลุ่มประเทศด้อยพัฒนา ประการเกิดจึงมาก

1.2 ผลการศึกษาปัญหา พบว่า ประเด็นของปัญหาหลายปัญหา ที่ผู้วิจัยได้นำมาเฉพาะประเด็นหลักๆ ดังนี้ 1) ปัญหาภัยแล้ง ขาดแหล่งน้ำในการทำเกษตร 2) ปัญหาการขาดความรู้ที่ทันสมัยในการประกอบอาชีพ 3) ปัญหาการขาดการสนับสนุนอาชีพเสริม 4) ปัญหาการขาดการดูแลจากหน่วยงานภาครัฐ 5) ขาดทุนหมุนเวียน และทุนที่มีอยู่เกิดการกระจุกตัว 6) ขาดการฝึกอบรมอาชีพเสริม จากปัญหาดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นส่วนสำคัญในการช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งจะได้ผลการแก้ไขปัญหากจากกิจกรรมประกอบกรวิจัย โครงการ และการถอดบทเรียนของชุมชน สอดคล้องกับ Amon Suwannamith and et al [4] ได้ศึกษา กระบวนการเรียนรู้วิถีการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านกุดร่อง พบว่า สถานการณ์ปัญหาของชุมชนบ้านกุดร่อง คือ ปัญหาในการทำมาหากินและการประกอบอาชีพ ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการลงทุน ปลูกผักไม่ได้ผลเพราะถูกแมลงกัดกิน ไม่สามารถปลูกได้ตลอดปี ปัญหาด้านสุขภาพ พบว่า มีเกษตรกรที่ใช้จ่ายค่าแมลงแล้วมีอาการทางระบบประสาท เป็นโรคเรื้อรัง ได้แก่ เบาหวาน

ความดันโลหิตสูง และที่สำคัญ คือ พบว่า ส่วนหนึ่งปริมาณสารพิษตกค้างในเลือด ปัญหาเกี่ยวกับดินที่ทำการเพาะปลูก คือ ลักษณะดินเป็นทรายไม่อุ้มน้ำ ปัญหาน้ำท่วม และปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในการทำเกษตรอินทรีย์ ในการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยการกำหนดทางออกร่วมกัน ได้แก่ การสร้างอาชีพเสริม การค้นหาสารทดแทนสารเคมี กิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การศึกษาดูงาน การรวมกลุ่มกันทดลองปฏิบัติ การวางแผนการเพาะปลูก การผลิตสารทดแทนสารเคมี การปรับปรุงดิน การตรวจหาสารเคมีในเลือด การประเมินผล พบว่า เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับพิษของสารเคมีที่ใช้เพื่อการเกษตรโดยการเปรียบเทียบทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เกษตรต้องเลิกทำการเกษตรมี แต่ก็ยังคงประสบปัญหาน้ำท่วมและปัญหาแมลงที่ทำลายผลผลิต ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้จึงมีความจำเป็นโดยต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอน มีความต่อเนื่องภายใต้การช่วยขององค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอนาคต และเพื่อการพึ่งตนเองในระยะยาว

1.3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ พบว่า ชาวบ้านต้องการความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เพื่อนำไปฝึกปฏิบัติในการลดรายจ่าย เช่น การทำเกษตรหมุนเวียน การหารายได้เสริมการเรียนรู้จากหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง การเรียนรู้แนวทางการดำเนินชีวิตการพึ่งตนเอง เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และการออม จากความต้องการของชุมชนที่ค้นพบจากงานวิจัยในครั้งนี้ ได้รับการตอบสนองความต้องการของชุมชนจากการดำเนินการวิจัย โดยเชิญภาคส่วนต่างๆเข้ามารับรู้ความต้องการของชุมชน และหาแนวทางในการตอบสนองความต้องการของชุมชนร่วมกันในกิจกรรม โครงการ และตอบสนองความต้องการในลักษณะอื่นๆ ต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nutnapat Pongpokinat [5] ได้ทำ การศึกษาการบริหารจัดการของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการที่รวมตัวกันประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนในเขตอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง มีความต้องการที่จะพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของตนเองให้เจริญก้าวหน้าในระดับมากในด้านทิศทางวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผนดำเนินงานของ

วิสาหกิจชุมชน ด้านการบริหารตลาด ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน บุคคลที่จะรวมตัวกันประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนนี้ ต้องการที่จะพัฒนาปรับปรุง หรือหาแนวทางหรือเทคนิคใหม่ ๆ หรือยุทธวิธีที่ดีที่สุดในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของตนเองให้ดีที่สุด

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้าง บ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ได้รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน จากการจัดการสนทนากลุ่มจากระยะที่ 1 โดยการวิพากษ์โครงสร้างรูปแบบ และโครงสร้างหลักสูตร การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ หลังจากการวิเคราะห์บริบทชุมชน ปัญหา ความต้องการของชุมชนแล้ว ตัวแทนผู้เข้าร่วมโครงการ (กลุ่มทดลอง) และนักวิจัยร่วมกันประเมินความต้องการของชุมชน และหาแนวทางแก้ไข โดยวิธีที่เหมาะสมกับชุมชนหรือมีความเป็นไปได้มากที่สุด โดยการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ(Workshop) การวิพากษ์โครงการพัฒนา เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ที่เหมาะสมของกิจกรรม ได้เป็นรูปแบบในลักษณะกิจกรรมการอบรมและสาธิต เพื่อนำรูปแบบที่สร้างรูปแบบขึ้นไปทดลองใช้ในการวิจัยระยะที่ 3 จำนวน 12 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การแกะสลักหินทราย 2) การจัดทำร้านค้าชุมชน 3) การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ 4) การจัดจำหน่ายหินสลัก 5) การทำปุ๋ยชีวภาพ 6) การเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ 7) การเลี้ยงไก่พื้นเมือง 8) การทำเกษตรอินทรีย์ 9) การปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ 10) การเลี้ยงและขยายพันธุ์สุกรพื้นเมือง 11) การเลี้ยงวัว 12) การจัดหาแหล่งน้ำ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้จริง

3. ผลการทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลองจำนวน 50 คน พบว่า อภิปรายได้ว่า ส่วนใหญ่เป็นหญิง เนื่องจาก

เพศหญิงในความคิดของชาติพันธุ์ในเอเชียถือว่าเป็นเพศที่อ่อนแอ แต่ต้องมีความรับผิดชอบเกี่ยวกับครอบครัวมากกว่าเพศชาย จึงต้องกำกับดูแลบ้านเรือน เลี้ยงลูก รวมถึงต้องดูแลทุกคนในครัวเรือนจึงจำเป็นต้องอยู่กับครอบครัวตลอดเวลา และอีกนัยหนึ่งเพศหญิงไม่เหมาะสมที่จะออกไปประกอบอาชีพนอกสถานที่มากนัก ด้วยเหตุผลดังกล่าวสามารถกล่าวได้ว่า เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่มีเพศหญิงเข้าร่วมเป็นกลุ่มทดลองมากกว่าเพศชายในครั้งนี้อยู่เฉลี่ย 43.82 ปี อภิปรายได้ว่าเป็นช่วงอายุที่ใกล้จะเกษียณทำงาน และมีความพร้อมเนื่องจากหมดภาระในการรับผิดชอบครอบครัว เนื่องจากเป็นช่วงที่ถูกโศกแล้ว จึงมีเวลาเพียงพอที่จะประกอบกิจกรรมได้ การศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาสูงสุด รองลงมาระดับมัธยมศึกษา รองลงมาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า และน้อยสุดปริญญาตรีหรือสูงกว่าตามลำดับ อภิปรายได้ว่าการศึกษาในชุมชนบ้านดอนเขาในอดีต การศึกษายังไม่มีคนที่มีโอกาสได้ศึกษาในระดับที่สูง เนื่องจากขาดโอกาสทางการศึกษาจากปัจจัยด้านทุน สถานทางครอบครัว ความสะดวกทางการศึกษา และอื่นๆ สมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 5 คน อภิปรายได้ว่าเป็นสมาชิกในครัวเรือนลักษณะขยายตัว แต่ก็ขยายตัวค่อนข้างน้อย และพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 8.83 ไร่ต่อครัวเรือน อภิปรายได้ว่า บ้านดอนเขาเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งติดแม่น้ำโขงในอดีตใช้น้ำโขงเป็นเส้นทางคมนาคม และประกอบอาชีพหาปลา และพื้นที่บ้านดอนเขาส่วนหนึ่งเป็นหินทรายไม่เหมาะกับการทำการเกษตร และอยู่ไม่ไกลจากนครปากเซ จึงเป็นลักษณะพักอาศัยเป็นส่วนใหญ่

ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง จากกลุ่มทดลอง จำนวน 50 คน อภิปรายได้ว่าผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) รายได้ครัวเรือน ค่าเฉลี่ยเป็นจำนวนเงินต่อเดือน จากจำนวนรายได้ทั้งครัวเรือน ถือว่าอยู่ในระดับที่ต่ำ ด้านรายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน จากจำนวนรายจ่ายทั้งครัวเรือน ถือว่ามีรายจ่ายใกล้เคียงกับรายได้จึงส่งผลต่อการดำรงชีพ ด้านการเกษตรเพื่อการยังชีพเฉลี่ย จากจำนวนพืชและสัตว์เลี้ยง มีปริมาณน้อย ส่วนด้านการมีส่วนร่วม ประชาชนในบ้านดอนเขายังขาดการมีส่วนร่วม และด้านคุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชน อภิปรายได้ว่าคุณภาพชีวิตประชาชนในบ้านดอนเขาก็คงขาดการมีคุณภาพที่ดีเช่นกัน

หลังการทดลองของกลุ่มทดลอง จากกลุ่มทดลอง จำนวน 50 คน อภิปรายได้ว่าผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) รายได้ครัวเรือนค่าเฉลี่ยในรอบ 6 เดือนที่ดำเนินการ จากจำนวนรายได้ทั้งครัวเรือนเพิ่มขึ้น ด้านรายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยในรอบ 6 เดือน จากจำนวนรายจ่ายทั้งครัวเรือนลดลง ด้านการเกษตรเพื่อการยังชีพเฉลี่ยในรอบ 6 เดือน จากจำนวนพืชและสัตว์เลี้ยงเพิ่มขึ้น ด้านการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น และด้านคุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชนดีขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการทัศนศึกษาดูงาน ควรมีการไปศึกษาดูงานจากสถานใหม่เพิ่มขึ้น เพื่อนำความรู้จากการถอดบทเรียนจากชุมชนต้นแบบ ถึงกรรมวิธี กิจกรรม รูปแบบในการประกอบอาชีพสมัยใหม่มาปรับใช้ต่อไป

1.2 ด้านการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ควรส่งเสริมให้แต่ละครัวเรือนที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการให้โอกาสมาเรียนรู้เพื่อเป็นต้นแบบได้ตลอดเวลา

1.3 ควรให้มีการอบรมเพิ่มเติมด้านวางแผนในการใช้จัดการบริหาร การจัดการหนี้สินให้ละเอียดมากขึ้นอีก เพื่อให้ครัวเรือนสามารถพึ่งตนเองได้ มีความสามารถในการลดต้นทุนการผลิตในครัวเรือนและชุมชนได้

1.4 ด้านการบริหารจัดการชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ผู้นำชุมชนควรส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ต้องการให้ชุมชนมีกระบวนการวางแผน และการทำงานเชื่อมโยงกันในลักษณะเครือข่ายให้มากขึ้นและหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรเข้ามาให้คำแนะนำและส่งเสริมในด้านต่างๆ มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] Hemanaga Hemanat. (2014). **Sustainable self-reliance for sustainable lives of Huay Na Kean Village, Tarn Sum district, Ubolrajathani province.** Presented in The 4th National Conference in Sustainable Local Development, Khon Kean, Thailand.
- [2] Pamonrat Suthum (2004). **Community dynamic and self-reliance in west region.** Bangkok : National Research Council of Thailand.
- [3] Ministry of Digital Economy and Society. (2009). **Masterplan of national information technology and communication.** Bangkok : Ministry of Digital Economy and Society.
- [4] Amon Suwannamith and et al (2008). **Learning processes in self-reliance of Kud Rong community.** Bangkok : Office of the Higher Education Commission.
- [5] Nutnapat Pongpokinatid (2009). **The administration approaches of entrepreneurs in rural community enterprises in Meung Lampang district, Lampang province.** Bangkok : Phranakhon Rajabhat University.

